

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

SAMTIDEN

VECKOSKRIFT

FÖR

POLITIK OCH LITTERATUR

UTGIFVEN AF

C. F. BERGSTEDT.

N° 17.

Lördagen den 29 April

1871.

Norska stortinget och Föreningsakten.

En stor konstitutionel fråga, den största som förekommit sedan den nya riksdagsordningens införande, ligger i dag framför kamrarna till deras afgörande. Sannolikt kommer man emellertid icke att på den samma spilla många ord, sedan *Norska Stortinget*, efter en liflig och flere dagar igenom fortsatt debatt, med den betydande röstmajoriteten af 92 mot 17 afslagit kongl. m:ts förslag om antagande af en ny Föreningsakt mellan Sverige och Norge, och derigenom lyckligtvis från den svenska riksdagens skuldror lyftat en ansvarsbörda, hvars tyngd under närvarande omständigheter skulle hafva blifvit ganska tryckande.

I en fråga som rör oss så nära, icke blott genom de praktiska följderna af den nya lagen, i fall den blifvit antagen, utan i nästan lika hög grad genom de uttryck af Norska folkrepresentationens tänkesätt mot oss som under förhandlingarne trädt i dagen, har Stortingets diskussion för oss ett utomordentligt intresse. Men innan vi redogöra för de förnämsta dragen af denna stora debatt, torde det vara nödvändigt att i största korthet erinra om de hufvudsakliga omständigheter som dermed stå i sammanhang.

Sedan Norska Stortinget 1837 fästet konungens uppmärksamhet på några omständigheter i föreningen mellan rikena, hvilka det icke ansåg öfverensstämma med

den likhet i rättigheter som utgjorde unionens hufvudgrund, särdeles i afseende på behandlingen af diplomatiska angelägenheter, nedsattes en svensk-norsk komité, som efter utvidgad uppdrag 1844 afgaf ett motiveradt förslag till ny föreningsakt, hvaröfver Norska regeringen 1847 afgaf yttrande med förslag till ändringar i väsentliga delar. Detta förslag blef hvilande hos det svenska statsrådet, till dess revisionsfrågan, under omständigheter som äro i allt för färskt minne att här behöfva vidröras, åter upptogs af 1860 års svenska riksständer. Bland ämnen som då ansågos böra utgöra föremål för denna revision uppgäfvos val af konung, tronföljare, och förmyndare, interimsstyrelsen, dess sammansättning och verksamhet, unionskonungens rätt att förfoga öfver rikenas krigsmakt, försvarsväsendets skyndsamma ordnande efter en gemensam plan, grunderna för utgörande af bidrag till gemensamma utgifter, samt inrättandet af en unionel representation för vissa ärenders behandling.

Den ifrågasatta revisionen mötte emellertid betänkligheter från norska sidan, och det var icke förr än tre år senare, som regering och storting formligen öfverlätto åt konungen att, när han fann rätta tidpunkten till ett sådant företag vara inne, låta företaga en sådan på den i Riksakten gifna grundvalen, nemligen rikenas lika be-

rättigande och hvarderas fulla rätt till sjelfbestämmelse i alla de ärenden hvilka icke betecknas såsom unionella. Den 6 februari 1865 tillsattes i sammansatt statsråd en komité, bestående af 7 svenska och 7 norska män, hvars arbete varade till augusti 1867, då dess förslag till ny Föreningsakt till svenska regeringen inlemnades. Föredraget till en början i sammansatt svenskt-norskt statsråd, öfversändes det derefter till Norska regeringen, hvilken i juli 1868 deröfver afgaf betänkande. Sedan saken å nyo blifvit i sammansatt statsråd behandlad, blef förslaget i början af 1869 samtidigt aflemnadt till svenska riksdagen, hvars kamrar, på konstitutionsutskottets tillstyrkande, antogo det att hvila till grundlagsenlig behandling, och till Norska Storthinget, som enligt sin grundlag endast hade att låta det refereras och genom tryck offentliggöras, för att i år komma under afgörande. Förledet år beslöt svenska riksdagen att för sin del uppskjuta med behandlingen till i år, på det den måtte kunna samtidigt ega rum i begge representationerna.

Vi torde få förutsätta lagförslagets bestämmelser vara så bekanta att vi icke här behöfva vidlyftigt återkalla dem i minnet. De äsyfta i allmänhet att erkänna rikenas inbördes jemlikhet och sidoordnade ställning samt deras oupplösliga gemensamhet i krig och fred, äfvensom i förbund med främmande makter, dock så att alla diplomatiska ärenden hädanefter som hitills handläggas af konungen på den svenska utrikes-ministerns föredragning. I stället för det nu varande sammansatta svensk-norska eller norsk-svenska, träder ett »unionelt» statsråd, bestående af ett lika antal statsråd från hvardera riket, minst tre, i hvilket *skola* handläggas alla ärender som ovilkorligt angår båda rikena, och *kunna* handläggas sådana som endast i aflägsnare mån kunna hänföras till gemensamma angelägenheter, hvarförutom föreskrifves att frågor om krig och fred skola fordra sammankallandet af ett »utomordentligt» statsråd, bestående af så många rådgifvare från båda rikena som efter omständigheterna kunna infinna sig. Båda rikena skola efter folkmängden bidra till gemensamma utgifter för diplomatiska ändamål och krigsväsendet. Gemensamma lagar kunna stiftas med konungens och de särskilda folk-

representationernas bifall, hvilka bestämma penningbeloppen som erfordras, och en mängd andra saker, som angår båda rikena; en sådan lag skall stadga huru stor andel af folkmängden hvardera rikets krigshär minst må utgöra. Konungen eger i händelse af krigsfara föfoga öfver arméerna, och i båda länderna skola lämpliga summor anvisas såsom krigskreditiv, såsom redan i Sverige sker. Interimsregeringen skall bestå af endast sex ledamöter i stället för tjugo, och för val af konung, tronföljare, regent eller regentskap äro särskilda bestämmelser vidfogade. Hela lagen innehåller 71 paragrafer, hvilka afse att gälla framför hvardera rikets särskilda grundlagar. Föreningsakten sjelf skall derför äfven såsom grundlag behandlas, och följaktligen endast i sin helhet kunna antagas eller förkastas.

I en så kallad Indstilling eller utlåtan hade storthingets af nio personer sammansatta konstitutionskomité, med undantag af en enda ledamot, professor Aschehoug, hvilken varen af de norska ledamöterna i sista unionskomitén, enhälligt afstyrkt förslaget. Komitén ställer sig härvid på den grund som Norska regeringen intog 1861, i det den förklarar sig afgjordt emot all utvidgning af unionen utöfver dess i Riksakten afgifna omfång. Den anser nemligen det föreslagna unionella statsrådet innebära fröet till en verklig unionsregering, och den unionella representationen hvilken från svensk sida varit ansedd såsom önskningsmål, men af Norska regeringen och de norska ledamöterna i unionskomitén blifvit på det bestämdaste afvisad, befaras af konstitutionskomitén blifva en sjelfföljd af det unionella statsrådets införande. För öfrigt förklarar komitén att norska folket skulle genom förslagets antagande i allt för många delar afsäga sig sin afgörande rätt och herraväldet öfver sin grundlag, och att de fördelar som derigenom skulle vinnas icke uppväga de befarade olägenheterna; den finner ytterlig försigtighet erfordras vid stiftandet af en lag hvars verkningar man icke med visshet kan på förhand beräkna, och lägger mycken vikt derpå, att ej det goda förhållandet mellan de båda folken skall göras beroende af lagparagrafer. Professor Aschehoug har i en utförlig och efter vårt ömdöme logiskt bindande reservation visat, att

genom de nya bestämmelserna icke infördes något annat än hvad som redan förut blifvit häfd, att redan Rikssakten i sin 5 § gifver rum för den vidsträcktare uppfattning af gemensamheten i intressen, för hvilken man skrämt sig i föreskrifterna om det unionella statsrådet, att Norges fordringar på en mera betryggande behandling af de diplomatiska angelägenheterna voro på ett lyckligt sätt tillgodosedda genom de nya bestämmelserna, och att deras antagande icke hindrar Stortinget att i framtiden uppfinna och få antaget något bättre. I afseende på den stora vikt komitéen lägger derpå att ej binda förningens utveckling vid bokstafven af en död lag, hvarigenom, såsom det heter, »förslaget ger bilden af en öfverenskommelse mellan människor som äro tvungna att hålla tillsamman, men som vilja så litet som möjligt bidra i detta syfte och derföre måste med lagens band och tvång tillhållas att göra sin pligt», erinrar han att det i privata förhållanden icke blott är sådana som önska undandraga sig uppfyllandet af sina pligter, hvilka önska att få dem bestämda genom ett rättsligt aftal, utan äfven de som veta med sig att de ämna samvetsgrant uppfylla dem, samt att, om äfven ett konstitutionelt aftal icke kan vara så bindande som ett juridiskt, den politiska föreningen vinner i styrka genom att bestämmas på ett rimligt och förnuftigt vis. Han slutar med att yrka bifall till den kongl. propositionen, emedan den icke innehåller någon bestämmelse mot hvars innehåll någon väsentlig betänklighet kan göras gällande; emedan den uppställer och häfdar rikenas principiella likaberättigande och jemnlighet; emedan den förlämnar Norge garantier, som det nu saknar, för ändamålsenlig behandling af gemensamma och särskilda diplomatiska angelägenheter; emedan den drager en bestämd och otvifvelaktig gräns mellan båda rikenas särskilda grundlagar å den ena och Föreningsakten å den andra sidan, och dermed gifver Norge det herravälde öfver dess egen grundlag som det nu saknar; samt slutligen emedan den om behandlingen af föremål hvori båda rikena kunna vara intresserade gifver föreskrifter, hvilka så vidt möjligt kunna förebygga tvister derom.

Dessa äro ungefär de synpunkter ur

hvilka de svenska vännerna af förslaget ansett det värdt att antagas, ty någon högre grad af intresse har det knappast lyckats ingifva andra än dem som äro dess upphofsmän, och äfven de erkänna att alla föreskrifter angående en unionel regering måste i viss mån blifva ofullständiga, så länge denna regering icke är underkastad kontrollen af en gemensam representation.

Vid första ögonkastet på konstitutionskomiténs Indstilling finner man deremot att propositionen på förhand är dömd till förkastelse och derföre icke anses värd en genomgående granskning. Man har en gång för alla tagit sitt parti; man vill icke gå utöfver de gränser som från början voro utstakade för föreningen, och man synes till och med se ogera de fördelar som efter dess stiftelse blifvit åt Norge inrymda, såsom de der kunna medföra vådor för Norges sjelfständighet. Helstatssystemet står påtagligen såsom ett hotande spöke för det parti som för ögonblicket är det bestämmande inom Stortinget, och om vi äro i denna uppfattning af förhållandet mellan rikena kunna skönja ett obehagligt minne af händelserna vid 1860 års riksdag, så förefaller oss denna uppfattning af föreningen i ännu högre grad vara en protest mot den allmänna politiska bildningen från det specifikt norska landtmannaparti som nu har väldet i Stortinget, liksom dess fränder för tillfället sitta vid makten i de öfriga nordiska representationerna. För öfrigt är stämningen visst icke ovänlig mot Sverige, utan tvärt om ganska välvillig, och vi känna oss derföre äfven å vår sida uppfordrade att, så långt det är oss möjligt, sätta oss in i de ledande personernas tankegång, medan ingen ting hindrar oss att göra rättvisa åt deras afsigter. Vi tro oss derföre böra här gifva rum åt följande satser, i hvilka komiténs åskådning i allt hufvudsakligt är sammanträngd:

Om än närbeslägtade genom härkomst och språk, har dock en tusenårig särskild historia, olika kulturinverkan och ländernas olika naturbeskaffenhet, näringsvägar och andra förhållanden påtryckt hvardera af de båda skandinaviska folken en särskild nationel prägel, som berättigar en särskild nationel individualitet. Derför är här en förening, hvilken, på samma gång den uppfyller sitt närmaste ögonmärke, ömsesidig hjälp och försvar, så litet som möjligt inskränker och binder det egen-

domliga nationella lifvet, eller, med andra ord, hvardera folkets fulla rätt att bestämma öfver sina särskilda angelägenheter, den för rikena naturligaste och bäst passande, samt derigenom också otvifvelaktigt den starkaste och mest varaktiga.

En sådan förening skall nemligen fullt ut kunna bygga på erkännandet af sina fördelar, och i följd deraf också på villigheten att anvisa erforderliga bidrag till upprätthållande af de förenade folkens frihet och sjelfständighet.

Går den vidare, kan den lätt framkalla känslan af onödiga band och inskränkningar, åstadkomma missnöje och obelåtenhet, samt försvaga sin styrka och betydelse gentemot den öfriga världen.

Från det mindre folkets synpunkt äro sådana följder isynnerhet att befara, då för detta en större eller mindre sammanblandning af folken alltid blir, att det mer eller mindre kommer att uppgå i det större.

I nära öfverensstämmelse med dessa synpunkter fördes också, med icke ringa styrka och talent, den långvariga debatten. Normännen ega framför oss i allmänhet fördelen att hålla sig strängt till saken, undvika poetiska eller oratoriska utflygter och draga fulla slutsatsen af sina premisser, eller hvad engelsmännen kalla *close reasoning*, hvarigenom bevisningen får ett juridiskt tycke snarare än ett parlamentariskt. Detta sätt att deducera och argumentera är icke alltid fritt från advokatur, och det har slagit oss med öfverraskning, att hos sjelfva Storchings-presidenten *J. Sverdrup* finna en i ögonen fallande likhet i tankegång, vändningar och bevisningsmetod med författaren till 1860 års riksdags Ekonomiskotts icke alldeles berömligt namnkunniga betänkande. Båda äro nu inom hvar sin representantkammare inflytelserika ledare för ett exklusivt landtboparti, af hvars fördomar och bristande världskänedom båda förstå att draga ett ypperligt parti; båda hafva i en sällsynt grad ordet i sin makt och förstå såsom få att taga fulla valutan ur stundom ganska svaga premisser; båda ställa synbart sitt lefnadsmål ingalunda lågt: båda höras och beundras i lika grad af sina politiska vänner, och hatas förmodligen äfven i samma grad af sina vedersakare.

Den förberedande öfverläggningen om ett års uppskof med afgörandet kunna vi här förbigå. Det var förslaget vänner som gjorde detta yrkande på den grund, att alla landsortsrepresentanterna icke kunde hafva hunnit att sätta sig in i den invecklade frågan, och det var propositionens mest

afgjorda motståndare som satte sig deremot, på den grund att alla erforderliga upplysningar redan skulle vara inbemtade. I hufvuddebatten var det onekligen Sverdrup som på den segrande sidan stod i första ledet, churu det var först mot slutet af öfverläggningen som han kastade sitt ord i vågskålen. Han började med en redogörelse för sin uppfattning af föreningens historia allt ifrån uppkomsten. »Sedan Norge återvunnit sin sjelfständighet och gifvit sig en fri författning, fann det sig af omständigheternas makt föranledt att ingå en öfverenskommelse, som bestämde gemensamhet mellan Norge och Sverige i afseende på konung och konungahus, samt krig och fred; och Sverige fann sig likaledes af omständigheternas tvång föranledt att mottaga föreningen på dessa vilkor». På denna grund bygger han vidare, och åberopar till stöd för sin uppfattning ett yttrande af *F. Stang*, icke såsom norska kronans förste rådgifvare, utan från hans ungdom, såsom en ännu obemärkt universitetslektor. Det lyder så: »Den gemensamhet med afseende på krig och fred rikena således äro underkastade kan deremot icke utsträckas till alla yttre (diplomatiska) förhållanden, ty liksom icke föreningens ändamål nödvändigt medför detta, så fins det icke heller något i grundlagen som antyder någon tanke på att båda rikena beständigt skulle stå i samma traktatmessiga förhållande till främmande stater, hvaraf också stundom det ena rikets intressen nödvändigt måste blifva lidande». På denna förutsättning fortgår han än vidare, till dess han, utan att sjelf utsäga det, låter åhöraren draga den slutsatsen att Norge är af Sverige obehörigt förtryckt, dess intressen oförsvarligt till spillo gifna, så länge till dess det fått en egen utrikesminister och särskild diplomatisk representation. »Vi hafva rättsligt herradöme öfver våra utrikes angelägenheter», — säger Sverdrup; vi förmoda att han anser den i Riksakten åt unionskonungen inrymda rätten »att ingå och upphäfva förbund, affärda och emottaga sändebud» såsom saknande all betydelse, — »men faktiskt hafva vi det icke; vår inflytelse på utrikespolitiken står på papperet, men i verkligheten är den mycket ringa. *De direkta medel* som andra konstitutionella stater verka med, kunna vi inte verka med här, och därför

måste vi verka med *de indirekta*, och dertill hör bestämmelsen i § 25». Denna paragraf af Norges Grundlov innehåller såsom bekant, att till anfallskrig icke kan utan Storthingets bifall användas Norges trupper och roddflootta, samt att *i ingen händelse* utom Norges gränser får användas landtvärnet och andra trupper som icke räknas till linien, äfvensom roddflootan. Hvad som kauske undfaller honom är den ytterligare slutsats hvarje svensk deraf måste draga, att under sådana förhållanden är hvarken Sveriges eller Norges säkerhet tillvaratagen, förr än äfven den illusion blifvit tillintetgjord som består i en »Fælles Konge», ty först när *de två särskilda tronerna* blifvit fyllda, icke af en, som ömsevis sätter sig än på den ena, än på den andra, utan af verkliga personer som från hvardera hållet kunna räcka hvarandra handen till vänskap, blir det möjligt att vinna det säkra anfalls- och försvarsförbund som från början afsågs med föreningen, men som under en blott personalunion med folkmakts stigan de utveckling blir ett fullkomligt hjernspöke.

Bevisningen är förd med omiskänligt mästerskap: friherre De Geer har en gång yttrat, att äro blott formerna gifna för en unionel regering, så kommer nog den unionella representationen af sig sjelf, när tiden dertill är mogen. Men det är detta som till hvad pris som helst måste förekommas, så vida ej Sverige skall uppsvinga sig till »ledare och förare och hafva den bestämmande inflytelsen inom föreningen», så vida ej Sverige skall »spela första rolen». Man tänkte ej från början på att göra Norge till en provins, men väl att »Norges krafter skulle ställas till Sveriges disposition, och verka för Sveriges storhet och framtid, utan afseende derpå, om det stämde öfverens med Norges sjelfständighet och oberoende». Sådana äro farorna med hvilka det nya amalgamationsförsöket hotar: det är mot detta mål som den nya föreningsakten styrer. »I början fick man taga till godo med Sveriges faktiska öfverlägsenhet; nu har Norge växt upp till kraft och myndighet» — vi hoppas att Sverige ej är utan all del i detta lyckliga förhållande —; »men nu, då en uppgörelse skall ske, en förberedelse under så skenfagra benämningar, lika rättigheter,

broderskap, försoning, nu skulle vi gå till en sådan uppgörelse och i grundlagen fastspika att vi icke äro lika berättigade, och det just i en punkt hvori alla våra önskingar samlat sig, hvori alla andra makter i verlden skulle se beviset på vår likställighet, och hvarvid det icke kan nekas att vårt öde kan komma att afgöras så, att ingen åtgärd från vår sida, ingen uppoffring, icke den största uppoffring af allt hvad vi ega och vilja, kan hindra det». Nej; det är blott genom fasthållande af den frivillighet som är helgad genom Riksakten, vid den obrottsliga troheten mot denna förbindelse, som föreningen kan bestå och växa sin växt; det är folkets fasta öfvertygelse att hvarje annan utgångspunkt för den unionella utvecklingen måste föra antingen till »helstaten» eller till Norges undergång.

Ännu starkare accentueras af en annan talare, rektor *Steen*, detta samma sluttande plan, hvarpå Norge sakta skrider ned i afgrunden. Han söker bevisa att i 1860 års riksdags skrifvelse låg roten till missstämningen mellan de båda folken. Norge hade icke förut klagat öfver några ouppfyllda pligter från Sveriges sida, emedan Sverige icke hade några sådana mot Norge. Men då sken det igenom att man i Sverige ville gifva unionen en förändrad karaktär, med inrymmande åt Sverige af en principal ställning, hvilket skulle ske genom en unionel regering, som gaf makten åt den starkare, och ett unionsparlament. För gemensamheten i angelägenheter, »Fællesskaben», öppnades aldeles nya områden: snart skulle det från svensk sida yrkas på gemensam tulltaxa, snart skulle Norges på rent nationella förhållanden grundade arméorganisation lemna rum för en simpel förbundscontingent. Skall ett suveränt folk få sjelfständigt råda öfver någon af sina tillhörigheter, må det väl vara sitt försvarsväsende, hvilket icke utesluter den uppfordan att med kraft utveckla försvaret som ligger i det egna intresset och sammanstämmer med förenings väl. Pligter hade man blott mot sig sjelf: utvidandet af det gemensamma området förde rakt till helstatssystemet, och talaren önskade att denna utveckling måtte komma så sent som möjligt, ty han var öfvertygad att det *för Norden skulle vara dödsstöten — för fäderneslandet döden.*

Flere talare återkommo till det sluttan-

de planet; det erkändes att fördelar genom det nya förslaget erbjödos Norge, särdeles i afseende på behandlingen af de diplomatiska angelägenheterna, men de voro ej så stora att man för dem borde sälja den betryggande separatställningen, som grundade sig på den gamla, ännu icke obrukbara och för enstaka förbättringar icke otillgängliga Riksakten. Dessa åsichter framställdes af *Daa*, *Baggerud*, *Schwartz* och andra. Den förstnämde framhöll, såsom ett bevis på Sveriges misstanke och fallenhet att blanda sig i Norska saker, den simpla omständigheten, att vår regering sändt en liten örlogsslup till fiskvattnen vid Söndermøre, för att vara der befintliga svenska fartyg till biträde och bland dem uppehålla ordning. Så tolkas från specifikt norsk synpunkt åtgärder hvilka vi ansett för de naturligaste i världen. Andra talare bekämpade förslaget på mera objektiva grunder. *Kyhn* talade om anledningarna till folkmeningens starka motvilja mot den nya revisionen, för hvilken han såsom vald representant ansåg sig böra böja sig. Massan af folket hade icke kunnat göra sig en klar föreställning om saken i alla detaljer, men de stora och viktigaste kunde fattas, ty i stora frågor ser folkinstinkten mången gång skarpare och längre in i framtiden än de skarpsinnigaste statsmän och djupaste granskare förmå tränga med sina undersökningar. Han såg stora partier i föreningsakten: den öppnade en ny väg, på hvilken folken i framtiden skulle vandra bredvid hvarandra, och ändå voro tillräckligt stora områden förbehållna åt hvarderas egenrådighet öfver dess angelägenheter, men med afseende på den allmänna stämningen i landet ansåg han icke rådligt att bifalla propositionen. Varmt och välvilligt mot Sverige uttalade sig äfven gårdsbrukaren *O. Velde*. Han erinrade att Norge genom förökningen af sina linietrupper gjort mer för det gemensamma försvaret än Sverige begärt, och han trodde, att om svenskarne blefve anfallna med krig skulle ej normännen stå stilla och låta dem försvara sig sjelfva, eller blott sända en så stor kontingent som i lag var föreskrifven. »Jag tror», sade han, »att ingen man här huser en sådan mening. Anfalles Sverige af en fiende, skall, om jag dömer rätt, Norska folket uppbjuda alla sina krafter och sända sina bästa sö-

ner dit till svenskarnes hjälp. Man har talat om nyttan af rimliga öfverenskomelser, men om ingen bestämmelse fans, skulle denna nation göra mer än som kräfdes af unionsfördraget: vårt folk skall då icke frestas att slå sig till ro vid uppfyllda juridiska förbindelser: det skall då kunna sig stolt att få sända så många det kan, och nästan göra mer än någon kunde tro att våra krafter skulle medgifva».

Bland förslagets motståndare var det ingen som talade så mycket och så bitert som förre statsrådet *K. Motzfeldt*, eller stälde sig på en trängre norsk ståndpunkt. Det var ingen ting i förslaget hvori han ej fann kränkningar mot Norge; till och med bestämmelsen att konungen skulle bo i Sverige var en ny förolämpning, som icke fans i det äldre förslaget af 1844. Äfven han talade mycket om den goda och fredliga stämningen, »som framgick ur sakernas egen natur», såsom mera betryggande än juridiska förpligtelser; men det föllo också ord, sådana som man icke skulle hafva väntat af en man i hans ställning. Sverige ville erkännas såsom *primus inter pares*, den främsta bland jemlikar: nå väl; det kunde man ju icke bestrida, men icke behöfde det stå i unionsfördraget. »När en man är tjockare än en annan, så faller detta en hvar i ögonen; ingen nekar det, men han behöfver icke skriva det på sin mage». Man hade yttrat, sade han, att svenskarne icke äro så mycket fallna att blanda sig i normännens enskilda angelägenheter, och ej heller synnerligen starkt intresserade för att i det hela framtinga en närmare gemenskap. »Det kunde väl hända att det i Sverige funnes män som gerna ville hafva förslaget genomdrifvet, emedan de trodde sig ega stor förmåga att styra två riket i stället för ett, men det var icke sagdt att i Sverige för öfrigt vänskapen för eller förtröendet till denna förmåga var särdeles stor». Vi upptaga denna genomskinliga anspelning, icke för att sjelfva protestera deremot, hvilket knappast lär behövas, utan för att nämna att den, långt ifrån att finna genklang i Stortinget, synbarligen upptogs med förtjent ovilja.

I afseende på talarne från den andra sidan kunna vi fatta oss mycket kort. Det var i synnerhet *Aschehoug* som på ett öfverlägset sätt förde propositionens talan

och bemötte framställningarna från motpartiet. Han karakteriserade lagförslaget såsom afgjordt konservativt; det hade anslutit sig så nära som möjligt till de bestående förhållandena och den gällande praxis. Kunde man tro att de kraf på revision som hittills så ofta än från ena än från andra sidan blifvit framställda, skulle uteblifva för framtiden, ehuru åren och utvecklingen förde med sig allt flere internationella beröringspunkter? »Under freden kunde behofvet kännas mindre starkt, men om vi finge krig, isynerhet ett farligt krig, blefve behofvet af ombildning större; då skulle man finna sig föga hulpen med en union af så lös beskaffenhet som den nuvarande». Stridigheter kunde uppstå, men det gjorde ingen ting, så länge det i grunden fans en helsa som gaf möjlighet till goda och billiga kompromisser, men felades i ett samfund både krafter och helsa, då var det tecken till något fel i organisationen. Det var detta som framför allt stälde sig så sorgligt för talaren, om Skandinavien, i stället för att växa sig stort och starkt, skulle blifva en af de »sjuke männen» i Europa.

Med stor skicklighet försvarade äfven Ascheboug förslaget mot Sverdrup och Motzfeldt. Mot den förres åsigt om behörigheten af särskild diplomati invändes att den så tydligt syftade på unionens upplösning, att Sverdrup sjelf aldrig skulle på allvar göra något försök att genomföra sin lära, och om hans uppfattning af militära angelägenheter sades, att dess mening var, att långt ifrån att skapa ett gemensamt försvar, tvärt om för all framtid hindra dess uppkomst. På Motzfeldts ironiska spörsmål, i hvilken af de många olika kapaciteter unions-konungen efter förslaget skulle handla vid de olika tillfällena, gaf han godt och tillfyllestgörande besked. Han erinrade mot dessa talare om den tacksamhetsskuld hvari han ansåg Norge stå till Sveriges bästa män vid 1860 års riksdag, och huru dessa män kunde då uttala sig vänligt mot Norge, utan att därför af andra svenskar förkättras eller utpekas, vare sig såsom idioter eller fosterlandsförrädare. Hvarifrån kom motståndet mot en lag, som, efter allt hvad under öfverläggningen förekommit, visades kunna med fördel antagas af Norge? »Säkerligen af ett djupt misskännande af det verkliga

maktförhållandet mellan Sverige och Norge, en traditionel men icke grundad föreställning derom, att Norge var så litet, att Norge och norska auktoriteter icke kunde göra sina fordringar gällande i förhandlingar med Sverige och de svenska auktoriteterna», att Norge i än högre grad än hittills skulle blifva »Spurv i Tranedans». Han slutade sitt tal med en önskan att normännen icke måtte få anledning att ångra det beslut man stod i begrepp att fatta.

I samma syftning yttrade sig *Vogt, Lövenskiöld, Lambrechts, Schaaning* och ännu några flere. En af dem, pastor *Geelmuyden*, fruktade att det fans sådana hvilka med glädje skulle se, att genom förslagets förkastande lades grund till en misshällighet mellan rikena som svårigen kunde undgås, och som kunde hafva de olyckligaste följder. Vi tro att han och hans öfriga svenskvänliga landsmän i detta fall kunna vara fullkomligt lugna, ty ingen här i Sverige skall därför hysa någon mindre vänlig känsla mot Norska folket i dess helhet. Detta förslag har aldrig varit och kunde aldrig blifva rätt populärt här: dertill var det för inveckladt och för fattigt på stora och nya grundsatsar. Vi, och de som med oss tänka lika, skulle hafva antagit det såsom en reglering af hvad som redan är praxis, och såsom i några fall en fingervisning för en kommande utveckling af föreningen; men äfven vi skulle icke hafva utan ledsnad fränsagt oss förfoganderätten öfver våra grundlagar eller trott blindt på den nya lagens förmåga att förebygga alla kollisioner. Vår åsigt är den, att ett större närmande mellan de båda skandinaviska staterna är nyttigt för vår trefnad och nödvändigt för vårt försvar: sådant följer med kulturen. Den ensamme skogsbon behöfver ej inskränka sin frihet för sina grannar; ingen generar honom i hans ödemark, ingen inkräktar på hans område, men ingen hjälper honom att försvara sig eller skaffa honom önskvärda bekvämligheter. Endast ur denna synpunkt anse vi norska bondepartiets stränga afslutenhet kortsynt och beklagansvärd, men ingalunda därför att Sverige derigenom utestänges från något eftersträfvadt inflytande på grannlandets affärer: vi hafva alldeles nog att göra med våra egna. När svenskar och normän blifva bättre bekanta, bli de också ovilkorligen

bättre vänner; det har unionens hela 57-åriga historia hittills bevittnat. Stämningen folken emellan har aldrig varit vänligare än nu, och vi misströsta icke om föreningens sunda utveckling, äfven sedan Stortinget så enhälligt förkastat ett lagförslag som några af oss ansett såsom ett medel att befrämja denna utveckling, andra deremot icke. Komma de båda folken att

en gång få strida tillsammans mot en gemensam fiende, skall med deras på första valplatsen spilda blod skrivas ett oförgängligt föreningsfördrag i en enda paragraf, så klart, så kort och så populärt, att ingen lagstiftande församling skall der till någonsin hafva gjort något motsvarande.

Litteratur.

The Life of *Henry John Temple, Viscount Palmerston*, with Selections from his Diary and Correspondence. By the right honorable Sir *Henry Lytton Bulwer*. 2 vols. London 1870.

Under en mindre upprörd tid än den närvarande skulle denna lefnadsteckning öfver en af vår tids om ej störste, åtminstone allra märkvärdigaste statsmän, författad af en man med ovanlig litterär begåfning, den omtyckte romanförfattarens äldre broder, hvilken, såsom Palmerstons underordnade och förtrogne i några af de viktigaste handlingar som utmärka hans långa statsmannabana, var väl förtrogen med dessa handlingars doldaste driffjedrar, utgöra ett *événement* af första ordningen. Men man lever fort nu för tiden, och den man som under nära sextio år deltog i sitt fäderneslands offentliga lif, och mer än hälften deraf utövade en genomgripande inflytelse på Englands och den europeiska kontinentens politiska förhållanden, behöfver icke hvila mer än fem år i sin graf uti Westminster-Abbey, för att vara jemförelsevis förgäten.

Vi våga emellertid försöket att för en stund fästa våra läsares uppmärksamhet vid denna ovanlige man, mot hvars minne och politiska verksamhet Englands förhållande under det sista kriget synes vara en afgjord protest. Vi tro emellertid icke att sådant är det verkliga förhållandet, eller att, om Palmerston under det sistförflutna året lefvat och stått på höjden af sin makt, Englands hållning skulle hafva varit väsentligen annorlunda. Det är möjligt att han, som aldrig stälde England utan mäktiga allierade, skulle hafva genom Rysslands, Italiens och några mindre makters medverkan lyckats till en tid förebygga utbrottet af den stora sammanstötningen mellan det mellersta Europas båda

stormakter; men säkert skulle han hvarken hafva försökt eller förmått att ställa sina landsmän ensamme på Frankrikes sida, ehuru han på visst sätt började och slutade sin politiska bana såsom Frankrikes bundsförvandt. Ty midt emellan dessa ändpunkter ligger ett tidskifte, utmärkt af det franska inflytandets fullständiga tillintetgörande i Levanten, och den var Palmerstons verk: aldrig hade han heller varit mer uppbluren i sitt fädernesland.

De händelser som nu dagligen föregå i Frankrikes hufvudstad bevisa bättre än allt annat, huru omöjligt ett förbund skulle hafva varit mellan Frankrike och England. Vi vilja icke försöka att ingå i något bedömande af den omstämmning i det allmänna tänkesättet som efter Palmerstons död egt rum i England, sedan en väsentlig ombildning af underhuset i följd af valrättens utsträckning lagt makten i händerna på »de stilla i landene», och en annan *premier* kommit i spetsen för sakerna, med ojemförligt mindre mått af den genuint engelska handlingskraft som utmärkte Palmerston, men lika ojemförligt öfverlägsen honom i vyer, bildning och förmåga att på ett universelt sätt uppfatta de politiska företeelserna. Vi anteckna här endast den öfvertygelsen att Englands tillbakadragna ställning under striden skall vinna mer och mer erkännande med tiden. Vi hafva aldrig kunnat gilla dessa utbrott af förtrytelse öfver Englands neutralitet, åt hvilka en del af den svenska pressen så ofta öfverlemnats sig under senare hälften af det sistförflutna året. England kunde ej med minsta utsigt till framgång uppträda i väpnad intervention mot de båda stora östra militärvaldena; det har enligt vår tanke gjort sig väl förtjent om Europa deri, att det sökt och lyckats att

hindra en allmän krigslåga, som för långa tider skulle hafva onyttigt förstört de öfriga staternas välmåga och hotat deras politiska frihet. Och om äfven en frist blifvit vunnit eller mindre tillintetgörande fredsvilkor bemedlade för Frankrike, så hade troligen det inbördes krig som nu förtär detta land icke dermed varit förebyggt; tvärt om torde det hafva antagit långt större dimensioner, om den kejsarliga regimen oförsvagad kunnat vända sin militärmakt mot alla dem som voro dess motståndare. Hvad skulle England under sådana omständigheter hafva företagit? Det kunde icke hafva uppträdt för att understödja en samhällsordning, bygd på despotiska grundsatser, än mindre strida för abstrakt radikala teorier mot denna ordning. Englands tur att handla kommer nog en gång, när det gäller andra strider, och då kanske det är godt för de mindre staterna af konstitutionel ordning, att England kan lägga hela sin öfvervägande makt i vågskålen.

Men vi återvända till lord Palmerston, och vårt intresse fäster sig tills vidare endast såsom vid en typ af det speciellt engelska lynnet i godt och ondt, dock ingendera i dess högsta och lägsta grader, utan en *John Bull* af medelslaget, skarp-synt inom en liten horisont, icke öfvermåttan begåfvad med snille och smak, hederlig och människovänlig nog på sitt framfusiga vis, energisk och utan alltför stor granlagenhet om medlen, när han ansåg dem leda till gamla Englands fromma, med ett ord icke så litet erinrande om Bismarck, så långt en engelsk fullblods-dandy kan erinra om en preussisk junker. Med äkta engelsk vidlyftighet öser hans biograf ur hans vidlyftiga och högst ogenerade brevveling det ena betecknande draget efter det andra. Det är märkvärdigt hvad dessa världens store hafva god tid att skriva bref, och lyckligt för deras minnestecknare att dessa lappar blifva af de stores vänner så samvetsgrant bevarade! Sir Henry låter oss i den trettonåriga skolgossens förnumstiga småklohet ana den blifvande premierministerns kalla och beräknande vishet. En jernårig vän, en tredje-klassing i Harvard College, anförtror Palmerston att han »på grund af qvinnornas fel och laster» beslutit sig att förblifva ogift. Den unge Temple svarar: »Jag är

icke af er mening i afseende på giftermål, ehuru jag för ingen del ämnar öfverila mig med mitt val; och han gjorde det icke heller. Ett bortskämdt barn af lyckan och af Albions blonda döttrars villiga beundran, var det först långt in på femtiotalet som han gjorde sitt val, och genom sin förening med enkan efter lord Cowper, en i sin ungdom ryktbar skönhet, förvärfvade på en gång en lysande förmögenhet, hvaraf han sjelf var i saknad, politiska förbindelser genom svågerskapet med lord Melbourne, och tillräckligt distinguerade släktförbindelser för att betäcka sin plebeiska härstamning på mödernet. Hans far hade nemligen af en romantisk nyck, till följd af ett äfventyr, gift sig med dottren af en irländsk köpman.

Det är mer än ett drag i dessa bref som erinrar om Bismarck. Han sparar hvarken sina första tory-vänner eller de utländska statsmän med hvilka han längre fram i lifvet kom i officiel beröring. Talleyrand — *Old Talley*, såsom han vanligen får heta i förtroliga skrivelser — var djupt förtörnad öfver den missaktning han fick erfaras, och Guizot beklagade sig öfver honom bittert för engelska ambassadören i Paris. Båda kunde få vänta timaltals i antichambren till utrikesministerens embetslokal, och sjelfva den gamle Thiers hade icke att glädja sig öfver något bättre bemötande. Än värre var han anskrifven hos de gamla absolutistiska hofven, för det beskydd och de sympatier han med uppenbar beräkning visade de konstitutionelt och revolutionärt sinnade i hela Europa, och som vid Berlinska hofvet ådrogo honom öknamnet »Palmerston, des Teufels Sohn»; och när 1838 ett rykte hade kommit dit att Palmerston var död, grep kungen bladet och gjorde inför ett stort sällskap ordentliga glädjesprång, i det han för hoffolket förkunnade den hugnesamma nyheten. Med så få vänner och så uppriktiga fiender var han en af de mest populära statsmän England någonsin egt. Han var aldrig, ej ens af sina afgjordaste motståndare, så grundligt hatad som sir Robert Peel var det af protektionisterna; han var aldrig föremål för den iskalla likgiltighet som nästan beständigt omgaf hans medtäflare lord John Russell, och aldrig heller för den djupa misstro som af olika skäl kom hans efterträdare Disraeli och

Gladstone så rikt till del. Palmerston's rättframma, korthufvade fasoner, hans engelska »mutter-witz», hans beundransvärda färdighet att gripa dagens opinioner i viingarne och bruka dem för sina ändamål, till och med hans uppslupna irländska storordighet, när han fann lämpligt att deråt gifva fria tyglar, tilltalade den stora massan af Englands politicerande medelklass, hvilka i honom sågo »kött af sitt kött och ben af sinom benom».

Palmerston förnötte icke såsom våra framtida statsmannamen den kraftigaste delen af sitt lif på skolbänken och under dödade examensstudier: vid tjuogoett års ålder var han redan medlem af underhuset, och vid den tid då den svenske ynglingen i bästa fall slutat sina akademiska studier, vid fylda tjugufem, inträdde han såsom krigssekreterare — *Secretary at war* — i ministären. Han bibehöll under icke mindre än fem toryregeringar denna anspråkslösa sinekur, ty det är ingenting annat, och man må icke föreställa sig att innehafvaren af denna plats har något inflytande på sitt lands försvarsväsende; ja, en qvick fransysk skriftställare har yttrat om Macauley, som äfven under några år innehade denna befattning, att han den tiden troligen viste bättre besked om den Macedoniska falangen än om organisationen af de engelska arméer med hvilka Wellington slog Napoleon vid Waterloo. Det var först 1828, efter att i hela nitton år hafva beklädt krigssekretariatet, som Palmerston började att låta höra af sig i den stora politiken: han förklarade sig då till fördel för katolikemancipationen, och när det icke lyckades honom att hålla sig midt emellan de stridande partierna, gick han helt och hållet öfver till whigarne, och drog sig tillräckligt tidigt före Toryministärens fall 1830 ur kabinettet, för att straxt derefter såsom utrikesminister kunna åter inträda uti det nya, af Earl Grey bildade whigkabinettet. Här slutar första delen af sir Henry Bulwers arbete, och ett märkvärdigare skifte öppnar sig i den britiske statsmannens historia.

Europa stod vid denna tidpunkt skälfvande under stöten af de »tre ärofulla Junidagarna» i Paris, hvilka på sätt och vis endast voro förspelet till de händelser som nu hålla vår uppmärksamhet så smärt-

fullt fångslad. Efter femton års ovillig underkastelse under bourbonernas trängsinnade despotism hade den gamla revolutionsglöden i Frankrike åter flammat upp i full låga, som snart grep omkring sig längst ut i de ostliga och sydliga delarne af den europeiska kontinenten. Den heliga alliansens hittills obestridda välde öfver folken var brutet, det oroliga Polen reste sig mot czarväldet, Preussens och Österrikes lugn var stördt, och karbonaristernas stämplingar höllo de italienska regeringarne i ett oupphörligt febertillstånd, medan Holland genom regeringens felsteg var söndradt i två fientliga läger.

»På alla håll», säger sir Henry Bulwer, »bramlade kronorna i smutsen. Men den rörelse som mest intrasserade England var den som egde rum i Belgien. Vi hade tillräckligt lärt faran och kostnaden af nödvändigheten att bevaka och försvara oss mot en fiende, som innehade den långa kuststräckan mot hvilken vi under Napoleons välde voro tvungna att hålla oss i oafbrutet försvarstillstånd. Vid hans fall hade vi önskat att taga alla möjliga försigtighetsmått mot återkomsten af lika beskaffade faror, och vårt förnämsta bemödande vid Wienerkongressen var att hålla Nederländernas kuster fredade mot framtida angrepp. Vi förestälde oss att vi vunnit detta ögonmärke genom Belgiens förening med Holland, och vi hoppades sålunda hafva bildat ett mäktigt rike, hvars gräns vi skyddat genom fästningar som bygdes under vårt öfverinseende och till en del på vår egen bekostnad. Men en mängd orsaker, på hvilkas detaljer jag här icke skall inlåta mig, hade länge gjort belgierna missnöjda med en regent, hvilken var en af dessa fiffiga personer som ständigt göra dumbheter, och en af dessa halsstarringar som ständigt understödja hufvudlösa åtgärder med ännu hufvudlösare. Det var således ingenting underligt att de parisiska Julihändelserna åtföljdes af Augustihändelserna i Brüssel.

Det var under dessa mer än betänkliga förhållanden som Palmerston efterträdde lord Aberdeen i utrikesministären. En framstående person hade yttrat att det fordrades en engel på denna plats för att i tre månader kunna upprätthålla freden i Europa. Lord Palmerston var långt ifrån någon engel, men han lyckades. Ludvig Filip och hans dåvarande ambassadör i London, furst Talleyrand, voro lyckligtvis fredligt sinnade, ehuru det ingalunda var förhållandet med franska nationen.

Lösningen af det vidtutseende *imbroglio* hvarmed den belgiska revolutionen hotade Europas lugn var kanske Palmerstons

största verk. Han gick till väga med en beundransvärd grad af kallblodig djerfhed. Det var tre olyckor han från sin engelska synpunkt hade att befara, absolutismens seger under den heliga alliansens fortsatta välde, revolutionens öfverhand och ett angrepp på England af den franska chauvinismen. Han fann botemedlet deri att England uppriktigt understödde den konstitutionella monarkien, men England kunde ej utan allierade på en gång uppträda i strid mot alla tre dessa fiender. Han tog då först de absoluta makternas rädsla för revolutionen till bundsförvandt mot Frankrikes eröfringslystnad och förmådde dem på detta sätt att erkänna Belgiens sjelfständighet. Redan då intrigerade franska regeringen för besittningen af Luxembourg, under det Ludvig Filip gjorde anspråk på belgiska kronan för sin son hertigen af Némours, eller åtminstone på ett par Rhenfästningar såsom pris för sitt bifall till valet af kung Leopold. Hans noter till Lord Granville äro mönster af på en gång klokhet och dristighet, och han lyckades slutligen förmå franska regeringen att draga sina trupper tillbaka, så snart holländska regeringen å sin sida utrymt Belgien. Riktigheten af denna politik kan icke dragas i tvifvelsmål, och såsom biografen anmärker, har den efter fyratio år bestått sitt prof, i det de båda skilda staterna påtagligen skulle hafva förenat sig mot det angrepp, hvarmed ett segrande Frankrike kunde hafva hotat dem förliden höst med långt större öfverensstämmelse än när namnen voro förenade men sinnena splittrade under »konungariket Nederländerna».

Hvad en konstitutionel monark kan och bör vara, har kung Leopold genom sitt exempel lärt alla länders abstrakta republikaner, och det kan vara värdt att höra, hvad sir Henry Bulwer, som kände honom så väl, härom har att berätta: »Den utvalde suveränen», säger han, »gjorde heder åt sin kallelse. Den ställning han intog och det lugu hvarmed han stadfästade sitt välde missledde under de senare åren af hans regering belgierna i afseende på hans personliga karakter. Han syntes göra så litet och hafva så litet att göra. Det var icke så på den tid jag talar om. Han studerade då det land öfver hvilket han var kallad att regera, med en noggranhet som han aldrig förde till togs, men som i

hans samtal rörde sig mot hans vilja. Det fans knapt en kyrka, en bro, en väg, en offentlig byggnad, en enskild person af någon betydighet, som han icke hade väl reda på. Jag kommer ihåg ett yttrande af en bland hans hofmän: vår furste förenar det lugnaste väsende med det vaknaste sinne; och lofordet var knappast öfverdrifvet» — »År 1840», tillägger sir Henry, »hade hans befattning blifvit så beqväm att han om hösten samma år sade mig, att han stundom ångrade att han icke mottagit det öde som erbjöds honom i Grekland». Den hänförelse hvarmed hela landet om sommaren 1856 firade hans tjugufemåriga regeringsjubileum förklarar bättre än allt annat att en konstitutionel regent verkligen utträttar något annat än att förtära sitt apanage. Knapt är också något land mindre än Belgien välsignadt med republikanska idéer, och det i trots af den franska propagandans omedelbara närhet.

Palmerstons nästa företag blef att mot den heliga alliansens inflytelser betrygga det konstitutionella regeringssättet på den Pyreneiska halfön. De händelser som hotade detta system äro icke mycket uppbyggliga att omtala, och de skola icke heller uppehålla oss. Det var, i korthet att tala, två unga furstinnor som den tiden representerade friheten i sydvestra hörnet af vår verldsdal, Donna Maria da Gloria i Portugal och Donna Isabella i Spanien. Den gången tog Palmerston Frankrike till bundsförvandt och afslöt om våren 1834 jemte detta land med Spanien och Portugal den så kallade Qvadruppalliansen, genom hvars tryckning de despotiska makterna tvungos att uppgifva alla försök att återföra Don Carlos och Don Miguel på halföns båda troner. Föga anade han den gången huru liten tjenst han gjorde den liberala politiken i Spanien, men hvilket kraftigt handtag han gaf åt libertinaget. Lyckligtvis behöfde han icke upplefva de sista skandalerna, i följd af hvilka det spanska folket, äntligen utledset vid Palmerstons kungliga *protégée*, jagade henne och hela sällskapet ur riket.

Kort efter ordnandet af den Pyreneiska halföns affärer afskedade kung William sin trogna whigminister, ehuru den var i full besittning af underhusets förtroende, och hertigen af Wellington intog Palmerstons plats såsom utrikesminister. Tjenst-

ledigheten varade emellertid icke länge, och den konservativa regeringen föll för ett misstroendevotum i samma kyrkliga fråga för hvars skull den hade blifvit insatt; lord Melbourne återinsatte då sin svåger i spetsen för utrikesaffärerna. Det var också hög tid, ty Frankrike hade börjat uppröra storm igen, ehuru denna gång i en helt aflägsen vrå af världen. Den sjuke mannen i Konstantinopel hade fått en mycket tvetydig läkare i den egyptiske vicekonungen Mehemed Ali, och Juliregeringen i Frankrike hade just ingenting emot att blifva delegare i sterbhuset, endast det hatade Englands inflytande på Medelhafvet derigenom kunde inskränkas. Den turkiska armén, som om våren 1839 ryckte i fält mot den egyptiska inkräktaren, hade blifvit i grundslagen, Sultan Mahmud dog af förskräckelse, och den turkiska storamiralen gick med hela flottan öfver till den upproriske satrapen. I ett ögonblick kunde Ryssland sätta sig i besittning af det efterlängtade protektoratet öfver Bosporen, och detta måste England till hvad pris som helst söka förekomma. Genom en skicklig diplomatisk manöver band Palmerston händerna på den soultiska ministären, hvarigenom Ludvig Filip hindrades från att öppet omfatta Mehemed Alis parti, men pressen blef honom öfvermäktig. Soult störtades, och såsom premierminister inträdde den lille Thiers, som just då råkade vara i sina köttis dagar och icke på långt när så försigtig som i Juni förlidet år. Thiers ville till hvad pris som helst förskaffa Frankrike det verkliga protektoratet öfver Turkiet. Palmerston skyndade sig då att med Österrike, Preussen, Ryssland och Turkiet afsluta den bekanta konventionen af den 15 Juli 1840, hvilken Thiers tog såsom en personlig utmaning. Franska regeringen började allvar samma krigsrustningar, och sir Henry Bulwer, som då var engelsk *chargé d'affaires* i Paris, fick med hvarje dag hotfulla vinkar, som han troget inberättade till sin chef. Palmerston skref en dag till svar följande karakteristiska note:

»Om Thiers en gång till talar ur samma hotande ton, så beslöjadt det än må vara, så gif honom i rågdadt mått tillbaka hvad han kan säga er, och ni bör, med allt det mästerskap i framställning som jag vet ni besitter, på det fredligaste och oskyldigaste sätt i världen låta honom veta, att om Frankrike kastar

sin handske skola vi icke vara sena att upptaga den, att om franska regeringen behagar börja krig, hon då skall med säkerhet, för än hon ser slutet på det, få taga afsked af sina skepp, sina kolonier och sin handel; att hennes armé i Algier skall upphöra att göra henne bekymmer, och att vi nog skola stoppa Mehemed Ali uti Nilen. Jag önskade just att ni gifvit Thiers en vink härom, när han talade med er. Så gör jag beständigt, så ofta vare sig Guizot eller Bourqueney begynna att skrälla, och jag finner alltid att medlet har en stillande verkan.

Den Syriska medelhafsexpeditionen under sir Charles Napiers befäl är ännu i friskt minne. Den gamle sjöhjelten anföll det oöfvervinneliga St Jean d'Acre, som föll vid första anfallet af den engelska eskadern, och Mehemed Ali skyndade sig att sluta fred, på gauska förödmjukande vilkor. Lilla Thiers fann att »Frankrikes ära» fordrade en blodig upprättelse, men konungen, understödd af den sansade opinionen i landet, sade nej, och Thiers måste åt Guizot återlemna sin värdighet.

Sir Henry Bulwer har hittills icke sträckt sin berättelse mycket längre, ty andra delen slutas med whigministärens fall om hösten 1841. Vi äro högst nyfikne på fortsättningen, ty nästa gång Palmerston åter med den nya whigministären — om hösten 1846 — kom till sitt gamla regemente i *Foreign office*, beträdde han en väg som under lång tid blef afgörande för Englands politiska ställning. Först började han tvistigheter med Ludvig Filip i anledning af de spanska giftermålen; derefter tillintetgjorde han i Schweiz de östra makternas alla bemödanden till fördel för Sonderbundet; så kom revolutionsåret 1848, då han snart sagdt uppträdde såsom officiel beskyddare för alla upprorsmakare, och slutligen måste han, till följd af sitt allt för beredvilligt uttalande bifall till det napoleoniska statsstrecket, uppgifva sin plats i kabinettet. Men det dröjde icke länge innan han såsom inrikesstatssekreterare intog en plats i den nya, af Whigs och Peeliter sammansatta regeringen och det var i denna ställning han med Napoleon och hans anhängare till bundsförvandt angrep Ryssland i Svarta hafvet, och sedan engelska folkets tröghetsmoment var öfvervunnet, skulle med eftertryck hafva fullföljt det i Östersjön, om ej den kejsarlige bundsförvanden hade funnit det lämpligare att stagvända och göra fred i Paris, innan för-

ödmjukelsen för Nikolai blef för stor. Han har sedan skördat tacken. Palmerston's oförklarliga och såvidt vi kunna finna föga motiverade tillgifvenhet för Napoleon och hans system skulle än en gång kosta honom makten, men han viste att åter vända opinionen till sin fördel och behålla den ända till sin död. Under hans sista år inföllo de viktiga tilldragelser i vårt omedelbara grannskap som innehöllo det första fröet till 1870 års händelser, och som troligen fått en för oss önskvärdare utgång, om de i tiden kunnat byta plats med Quadruppelalliansen. Det var två faktorer som försvagade Palmerstons inflytande till fördel för Danmark, Napoleons dubbelhet och det i England efter spanmäslagarnes upphäfvande mer och mer märkliga fredspartiet. Napoleon yrkade under och efter det sista polska upproret på en intervention till Polens fördel och på en allmän europeisk kongress; senare händelser hafva visat huru litet anspråk han redan då hade på den gamla bundsförvandtens förtroende. England afslog kongressen, och till hämd derför afslog Napoleon i sin ordning Englands uppfordring till Frankrike att gemensamt med England med vapenmakt hindra den tyska invasionen af Danmark 1864; straffet för denna

nya trolöshet kom två år derefter, då Preussen för egen räkning behöll hela rofvet, utan att efter aftal dela med sig något för att stilla den franska chauvinismens eröfrings hunger, och straffet för alla trolösheterna tillsammans, och för alla andra synder derjemte, kom vid Sedan, icke blott öfver enväldsregenten utan öfver hela det folk som framkallat, tolererat och uppburit honom. Ty säga hvad man vill om ledarnes ondska eller svaghet: det är dock de djupa lederna som i sista hand bära ansvaret. Hvarje folk skapar sjelf sin regering och sina anförare efter sin egen afbild. Att först vänta allt af idoler, som den suveräna folkviljan uppställer af en nyck, och i nästa ögonblick ropa på förräderi, när man finner att de äro vanliga menniskor, på ett hår i ondt som godt liknande alla de öfriga, är det sorgligaste beviset på politisk vanmakt, och ingen ljusning finnes för den närmaste framtiden i detta arma Frankrike, som utan uppehåll förgör sig sjelft, medan det lugna och starka folket på andra sidan kanalen samlar sig i sin fulla kraft, för att en gång i spetsen för de fria nationerna spela en större, renare och ärorikare rol än den det under Palmerston utförde i Spanien och Portugal.

Blick på pressen.

Under de sista dagarne hafva landsortstidgarne med stor enighet, och så vidt vi hittills sett blott med undantag af det ena af Göteborgsbladen, som fröjdats sig åt saken, beklagat Andra kammarens beslut i försvarsfrågan och deri sett en olycka. Hufvudstadens tidningar hafva meddelat så rikhaltiga utdrag ur dessa artiklar, att vi icke behöfva upptaga något deraf. Endast på följande rader anse vi oss böra fästa våra läsares uppmärksamhet, emedan deri uttalas en vigtig konstitutionel grundsats. Efter att hafva i korthet redogjort för ärendets behandling inom riksdagen, och erinrat att den praktiska frågan nu mera för landet är den att draga nytta af den vunna erfarenheten och intaga en ny ställning, tillägger *Östgöta Correspondenten*:

I första rummet kunna vi för vår del således icke annat än uttrycka vår tillfredsstäl-

else deröfver, att, i den åtminstone för tillfället afslutade ödesdigra striden, sjelfva riksdagens sammansättning eller organisation, sådan som den nya riksdagsordningen bestämmer den, till landets bättnad bestått sitt första svåra prof, hvarför vi otvifvelaktigt hafva att tacka *Första* kammaren. Hade den *Andra* ensamt funnits, skulle hela vårt försvar nu på en gång handlost ha blifvit förflyttadt ifrån den åtminstone till *grundvalen* hållbara ställning, detsamma nu eger, och i stället försatts på den lösa och onöjaktiga, som deremot blifvit föreslagen. Derigenom att *Första* kammaren fattat ett olika eller motstridigt beslut, neutraliseras neml. *Andra* kammarens, hvadan frågan, oberäknadt måhända till K. M:t afgående skrifvelser, för tillfället har, hvad vi sagt, förfallit.

Den politiska slutsats, som vi här af vilja draga, är den, att landet sålunda kommit i tillfälle att i en stor fråga pröfva vigten och värdet af den *Första* kammarens konstitutionella betydelse, såsom en nödvändig beståndsdel i vårt samhällslif, hvaraf, enligt vår uppfattning, ovilkorligen äfven följer att landet, i

betraktande af att jemväl andra för riket lifsvigtiga frågor framgent kunna uppstå, hädanefter måste förtroendefullare omfatta denna kammare, än förhållandet hitintills varit, såsom en bland annat, i behovets stund lämplig vågbrytare.

Om Norska Stortingets behandling af den föreslagna nya Föreningsakten mellan Sverige och Norge yttrar *Aftonbladet*:

Vi tro, att man i Sverige i allmänhet resonnerat i denna sak på följande sätt: Det ifrågavarande förslaget innehåller egentligen förmaner för Norge, som derigenom skulle få sitt likaberättigande inom unionen och sin fulla »Eneraadighet» öfver sin grundlag klarare och bestämdare uttryckta. För Sverige särskildt finnes der ingen enda förman; tvärt om skulle kunna anmärkas den olägenhet, att åtskilliga paragrafer i svenska regeringsformen, hvilka konstituera konungens ställning och regeringssättet, blefve inflyttade i föreningsakten, hvarigenom en förändring i dessa grundlagsstadganden skulle omöjliggöras för Sverige, med mindre norska stortinget sådant medgäfv. Vinsten af den förändrade föreningsakten skulle deremot bli någonting *gemensamt*, nemligen ett stärkande af unionen, på sådant sätt, att vissa obestämda eller oklara unionella stadganden förtydligas eller närmare utvecklades på grundvalen af likaberättigande och hvardera rikets fullständiga oberoende och autonomi. För denna, såsom man allmänt trodde sig finna, mycket problematiska vinst för unionen, var man i Sverige dock böjd att antaga förslaget, i fall normännen skulle omfatta det med bifall; men just derföre att man ansåg denna unionella vinst vara ganska liten eller till och med i vissa fall något tvetydig, har förslaget här aldrig varit omfattadt med ett intresse, som inneburit den ringaste grad af värma.

Normännen ha icke ansett de föreslagna

förändringarne vara ur norsk synpunkt önskvärda. Flertalet af nationens politiskt tänkande män ha trott, att de fördelar, som vunnas med afseende på Norges likaberättigande, icke kunde uppväga de vådor, som för Norge kunde uppstå ur de bestämmelser, som skulle afse att innebära ett stärkande och utvecklande af unionen.

Det kan icke falla oss in att med normän vilja diskutera frågan om hvad som kan vara förmånligt eller vädligt ur norsk synpunkt; bedömandet af den saken bör obestriddt tillkomma normännen sjelfva, och ingen annan kan dervidlag yttra åsigt, som kunna ha anspråk på att gälla något. Vi vilja endast nämna, att de män inom Sverige, som i unionens och båda rikenas välförstådda intresse varmast nitälska för att Norges rätt och frihet måtte i allo vara oförkränkta, ha mycket svårt att fatta, hvilka vådor, som ur det nu fallna förslagens ganska oskyldiga bestämmelser skulle kunnat uppstå för Norge. Den under farhågorna för detta unionsråd möjligen hvilande tanken, att norske män och norska auktoriteter icke skulle kunna göra sig tillräckligt gällande gentemot och vid sidan af svenska, är icke blott i sig sjelf orimlig, utan den jäfvas alldeles af erfarenheten.

Då vi emellertid ause vinsten af de föreslagna nya bestämmelserna i somliga fall icke vara synnerligt stor, i andra mycket illusorisk, skola vi för vår del icke fälla några fårar öfver förslagens öde. I likhet med 1869 års konstitutionsutskott finna vi det dicke förknipadt med någon synnerlig våda, om föreningen lemnas att ännu någon tid kvarstå under former, hvilka, trots all sin ofullkomlighet, dock säkerligen hädanefter som hittills skulle sätta en upplyst styrelse i tillfälle att med stöd af en god vilja och ett välvilligt tillmötesgående hos de begge folken, arbeta för föreningens uppgift — beredande af brödrfolkens väl genom fri, men tillika, enig samverkan.»

Strödda underrättelser.

Språk och musik i naturen.

Vidskepliga portugisiska matroser förnummo en gång från ett ogästvänligt land den sällsammaste musik. Än hördes den från djupet under deras fartyg, än ljud den likt hånskratt fjerran ifrån, än förnam man skratt än gråt i hemskt genljud, en jemrande klagan svälde plötsligt ut till en förfärlig, dånande blandning af ljuden från med hvarandra kämpande och hvarandra ömsesidigt slagande människor, med döendes rop om hjälp, tills slutligen allt tystnade bort, liksom hade hvarje lif upphört att andas.

Matroserna hade vid detta tillfälle förnummit de sedermera berömda »djefvuls-

rösterna», från ön Ceylon. Deras till en del öfverdrifna underrättelser härom, som spriddes i Europa, blefvo icke rätt trodda, men ha sedermera blifvit delvis bekräftade. Äfven vetenskapsmän ha hört och studerat denna rysliga musik och tillskrifvit denna fuga af hundskall, människoröster, skratt, skrik, tjut och tandagnisslan från helvetet, dels den så kallade djefvulsfugeln, Ulama, dels en instrumentalmusik, som stormen exeqverar i de trångra bergsklyftorna och hålorna vid stranden eller i de afbrutna stumparne af Bamburöret.

Utän att vidare undersöka denna orkestermusik vilja vi hålla oss till naturens vocalister. Bredvid Ulama på Ceylon har

den amerikanska gäckfogeln »Contla Tolly» (ett indianskt ord som på svenska betyder »fyrahundra tangor») förvärfvat sig ett verdensrykte, och efter civilisationens inträngande, sedan positiven och jernbanornas tidevarf randats äfven för Amerikas skogar, i betydlig grad förökadt sin vältalighet. Han hvisslar som ett lokomotiv, hväser som en ångpanna med för mycket vatten och sjunger hela repriser af indianska, amerikanska och tyska visor. En ännu större konstnär är lyrafasanen i Australien. Han härmar med samma virtuositet hästtramp, vagnsrassel, hundtjut, barnskrik, qvinnoträtor, kort sagdt, allt hvad han hör. Sannolikt är Ulama på Ceilon ett dylikt geni. De rysliga sagorna om hemska stämmor af dolda naturandar i Coxöknen i Hindu-Kusch-bergen vid Kabul, vid Elnabus nära Röda hafvet, i granitklipporna vid Orinocko och Djefvulsberget vid Godahoppudden, de ljudande Memnonstoderna i Egypten och dylika hemlighetsfulla röster ur naturens riken ha så småningom fått vika för oförfärade naturforskarens förklaringar, ehuru dessa icke ännu ha genomforskat allt och icke kunnat förneka det rysliga och hemska i flere af dessa kompositioner. Orgelmusiken i granitklipporna vid Orinocko i soluppgången skall understundom vara så högtidlig och öfvervældigande, att den öfverträffar den väldigaste oratoriemusik af en Bach eller Graun.

Länge höll man de lägsta djurarterna dels för döfstumma dels för blinda, men på senare tider ha naturforskarna ofta upptäckt och lärt att beundra huru sköna ögon dessa blinda ega och huru begripligt språk dessa döfstumma tala. Många musslors öron öppna sig under mikroskopet till underverk af skönhet. Man har ända ned bland de lägsta skapade varelser funnit andtydningar till hörsel och meddelningsverktyg. Ja, alldeles stumma djur tala med hvarandra eller sjunga något för hvarandra, och man ser att de slå takt. Göra de detta endast för en stum musik? — ja stum för våra gröfre öron. Det gifves enligt en senare lärds uppgift flere för oss ohörbara än hörbara toner, flere oktaver öfver våra bästa flyglars högsta toner.

Ett visst slags skalbaggar slår, då man oroar honom, larm på ett sätt som för hans likar måste förefalla som ett för-

skräckligt buller, i det han med en fabelaktig hastighet trummar med sina hårda öfvervingar mot sitt bröst. »Dödsuret», en skalbagge, som i hastig och regelbunden takt äter sig in i trä och gör detta, såsom det heter, maskstunget, åstadkommer icke blott detta ljud, då den är sysselsatt med sitt mejslings- och hackningsarbete, utan gör äfven med dessa toner sina kärleksförklaringar. Liknande är förhållandet med vissa foglar, som under häckningstiden icke äro rätt väl vid röst, och hvilka derföre med näbben slå emot torra och ihåliga grenar. Antalet och styrkan af dessa slag framkalla, allt efter som de vexla, olika verkningar på andra foglar af samma slag. Sannolikt hafva de sins emellan kommit öfverens om, att så och så många slag, exequerade på det eller det sättet, betyda det eller det. Sant nog att de hufvudsakligen hacka i den torra barken för att utskrämma insekterna, hvilka de sedermera uppäta; men samspråkshackningen skall vara något som är derifrån fullkomligt skildt. Säkert är att i naturen finnes många språk som talas utan röst, t. ex. mellan tvenne arter italienska cikader eller gråshoppor. Sannolikt är att blott harnarne kunna tala, och detta med ett eget slags verktyg på undre sidan af kroppen. Det består af tvenne cellgrupper, som förmedelst tunna hudar äro delade i tvenne. Midt emellan dessa celler hänger ett mästerstycke till triangel, med två stålhårda hamrar att slå den med. Men hvem slår nu denna triangel? Luften som indrages och åter utandas ur rummet mellan cellerna. Då nu denna luft strömmar in i detta rum, gifver triangeln med god resonans en så stark orkestermusik ifrån sig, att ett par dylika gråshoppor kunna öfverrösta de starkaste stämmorna i ett på en gång talande qvinnosällskap. Dock flöjta dessa spelmän äfven helt piano, då de låta höra sig i kärleksangelägenheter, i hvilket fall de qvinliga cikaderna sägas vara dömda att vara stumma åhörare.

Men insektmusikens går vida utöfver våra örons område. Myror t. ex. förefalla oss stumma som fiskar, och likväl hade, trots sin brist på språkverktyg, en mycket utbildad talent att meddela sig, hvilket isynnerhet bevisas af termiter, då de uppföra sina boningar. Rundt omkring arbetarne äro vaktposter utställda, hvilka precis hvar-

annan minut med sina tungor slå emot något fast föremål. Detta höra de andra genom hela bygnaden, och bevisa detta genom det svar de regelbundet afgifva på dessa signaler, nemligen en sakta hväsning. I spetsen för vakten står en officer med militärisk hållning, hvilken tyckes säga: »Jag är den som är ståtlig», och ständigt gifver tecken till upprepade slag. Bin och spindlar ha ett fint musikaliskt öra och skilja människor åt på deras stämmor. Engelsmannen Huber, som trots sin blindhet är en bland de finaste kännare af biens lefnadssätt, visar på ett slående sätt huru de förstå sin vårdares röst och lyda hans befallningar. I Mindre Asien skall man ha drivvit detta ännu längre. Der för vårdaren sina bin ut på fältet, liksom herden sina får, och låter dem beta i de doftande blomsterkalkar e. Då man åter på aftonen skall begifva sig hem, hvisslar han till dem, och de följa villigt sin herde.

Till de musikaliska djuren höra äfven spindlar och ormar. En fransysk fånge, Quatremère de Joinville, kunde genom tal och sångtoner förmå sin spindel till de mest olikartade handlingar. En gång använde han dess förmåga att profetera om väderleken till framkallande af en stor politisk tilldragelse. Hans slöt af dess beteende att man skulle få en tidig och stark vinter, och underrättade för den skull fransmännen om att kanalerna och dammarne i Holland skulle komma att frysa till. Och så skedde det. Fransmännen gingo öfver isen, intogo Holland och befriade den fångne.

De kloka ormarne ha fina öron och älska passioneradt musik. Ormtjusarne verka blott genom toner på ett så märkvärdigt sätt som fallet är. De vildaste gift-, glasögons- och skallerormar blifva genast tama och börja taktmessigt att dansa med öfverkroppen, då de höra sina herrar sjunga och musicera. I Nubien vid Nilen gifves det s. k. ormpopare, som genom vissa sjungna toner framlocka krypdjuren ur alla möjliga vinklar och remnor, och derefter under vissa sång- och smektoner göra med dem hvad de vilja. Napoleon lät i Egypten dessa konststycken framställas för sig mycket omständligt.

Äfven snokar ha fina öron. Man musicerade dem ofta förr fram ur deras gömställen för att af dem koka dyrbar teriak.

Detta sker ännu i Italien och Frankrike. I det förstnämnda landet ser man stundom zigenaraktiga människor stå i ett stort stenröse och der hvissla på ett egendomligt sätt. Derigenom blir den ena brokiga snoken efter den andra framlockad. De lägga sig nu rundt omkring stenröset, blicka gladt med sina glänsande ögon och lyssna hänryckta till hvisslingen. De måste så att säga vara alldeles utom sig, ty den ene efter den andre låter fånga sig af besvärjarens tång och stoppas i säcken. Han försäljer dem till läkare och apotekare, hvilka skicka dem lefvande inpackade i sågsån omkring hela landet, för att tjena till medikamenter

Fiskar anses för att vara stumma och hafva inga synbara öron, men ega dock en fin hörsel. Lacepède berättar om de hundraåriga karparne i Tuilerieträdgården i Paris, af hvilka en hane lyssnade till sitt speciela namn, men blott på dens anrop hvilken han kände och älskade, såsom kungliga pensionärer föraktande läckerbitar af vanliga dödliga, utan rang och börd. Stören drifves genom höga rop, andra fiskar genom trummande o. s. v. i näten. En italienare har så tämt ett antal fiskar, som han förevisar, att de på hans befallning komma och gå, stiga och sänka sig. Äfven gifva de dramatiska föreställningar. Den lärda gäddan fattar en forell och för honom helt beskedligt i handen på sin herre, hvilken då åter sätter honom i frihet. Så berättar åtminstone engelsmannen mr Good, ehuru utan att uppgifva något närmare om hvar dessa representationer skulle egt rum. (Forts.)

Innehåll:

	Sid.
Norska Storthinget och Föreningsakten	257.
Litteratur:	
Lord Palmerstons lefverne af Sir Henry Bulwer	264.
Blick på pressen:	
Försvarsfrågan. Norska Storthinget	269.
Strödda underrättelser:	
Språk och musik i naturen	270.